

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ماده واحد اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی»
(اعاده شده از شورای نگهبان (۲))

مخصوص سخن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال سوم

شماره ثبت:

۲۲۰

شماره چاپ:

۱۲۱۰

تاریخ چاپ:

—

مشخصات گزارش

تهیه و تدوین:

میشم عظیمی

ناظر علمی:

مهدی عبدالملکی

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۳۱۵-۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۸/۲۱

مقدمه

وجود برخی ایرادات و ابهامات در خصوص قوانین کیفری ناظر بر مقابله با قمار و شرطبندی به عنوان یکی از جرائمی که به ویژه با ظهور و بروز ابزار و رسانه های اجتماعی ابعاد جدیدی پیدا نموده است اصلاح قوانین مزبور را ضروری ساخته است. این اصلاحات در قالب «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده)» در تاریخ ۱۴۰۰/۸/۲۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به شورای محترم نگهبان ارسال شد. این مصوبه در یک مرحله از سوی شورای محترم نگهبان واجد برخی ابهامات و ایرادات شناخته شد که مصوبه مجلس در تاریخ ۱۴۰۱/۵/۲۶ این موارد را مرتفع نمود. مجدداً در مرحله دوم، دو ایراد و ابهام از سوی شورای محترم نگهبان نسبت به مصوبه مزبور مطرح گردیده است. کمیسیون قضایی و حقوقی نیز در همین راستا اصلاحاتی را در مصوبه به عمل آورده است که شرح مختصر ایرادهای شورا و مصوبه جدید کمیسیون در راستای رفع ایرادها در این گزارش در ادامه بیان می شود.

ایرادات شورای محترم نگهبان

ایرادات شورای نگهبان در مرحله دوم به مصوبه «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی» در خصوص تبصره «۱» و «۲» ماده (۷۰۵) اصلاحی می باشد این موارد عبارتند از:

۱. تبصره «۱» ماده (۷۰۵)

نخستین ایراد شورای محترم نگهبان نسبت به تعریفی است که تبصره «۱» ماده (۷۰۵) در خصوص قمار ارائه نموده است و این تعریف را خلاف شرع دانسته است. به نظر می رسد قید «هر نوع بازی» که در تعریف قمار مورد استفاده واقع شده و قمار را منحصر در انجام یک عملی که عرفاً بازی به آن اطلاق شود نموده است موجب شده تا ایراد مذکور از سوی شورا مطرح شود. به همین جهت کمیسیون قضایی حقوقی برای رفع ایراد عبارت را به این نحو اصلاح نموده است: «قمار عبارت است از توافق صریح یا ضمنی با هدف برد و باخت که به موجب آن بازنده یا بازندگان یا شخص ثالثی ملتزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالثی می شوند». چنانچه ملاحظه می گردد در تعریف فوق به جای استفاده از واژه «بازی» از «توافق» استفاده شده است و از آنجا که این توافق ممکن است ضمنی بوده و حتی به صورت صریح هم از سوی طرفین به زبان آورده نشود ولی باین حال قرائن و شواهد حاکی از توافق ضمنی دو طرف بوده باشد لذا قیود صریح یا ضمنی هم به آن افزوده شده است. به نظر می رسد با عنایت به مطالب فوق الذکر این اصلاح می تواند رافع ایراد شورا باشد.

۲. تبصره «۲» ماده (۷۰۵)

دومین ایراد شورای محترم نگهبان نسبت عمومیت جرم‌انگاری شرط‌بندی در تبصره «۲» ماده (۷۰۵) اصلاحی می‌باشد. از نظر شورا، عموم تعریف مذکور در تبصره از این جهت که شرط‌بندی غیرسازمان‌یافته و موردی را نیز دربرمی‌گیرد یا خیر دارای ابهام است. لازم به ذکر است این ایراد در مرحله قبلی ایرادات شورا نیز مطرح گردیده بود و علیرغم اصلاحی که در مصوبه مجلس صورت گرفته از نظر شورا ایراد برطرف نشده است. در مصوبه ارسالی مجلس برای رفع ایراد عمومیت جرم‌انگاری شرط‌بندی، به صراحت شرط‌بندی‌هایی که بین دو شخص باشد و سازمان‌یافته نباشد و طرفین سابقه محکومیت نداشته باشند و وجه و مالی نیز از سوی طرفین پرداخت نشود، از تعقیب معاف دانسته شده است.

به نظر می‌رسد با توجه به قیودی که در این اصلاحیه وجود دارد؛ یعنی ذکر اینکه طرفین سابقه محکومیت نداشته و وجه و مالی نیز پرداخت نشود؛ باعث گردیده تعریف شرط‌بندی همچنان از نظر شورا دارای ایراد عمومیت جرم‌انگاری باشد. کمیسیون قضایی و حقوقی در این مرحله از ایرادات شورا مفاد تبصره مورد بحث را به این نحو اصلاح نموده است که: در مواردی که شرط‌بندی بین دو شخص، موردی و غیرسازمان‌یافته باشد و به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی یا هر امتیاز دیگری به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بین طرفین با ارزش کمتر از یک میلیون ریال منجر شود، از تعقیب موضوع این ماده معاف است.

تمایز این اصلاح با مصوبه ارسالی مجلس به شورای نگهبان آن است که اولاً قیود فقدان سابقه محکومیت و عدم پرداخت وجه از سوی طرفین حذف شده است و درعین حال برای خارج نمودن مواردی که شرط‌بندی موردی و غیرسازمان‌یافته باشد از نظر عرف مال یا وجه از ارزش قابل توجهی برخوردار نیست منوط به آنکه سازمان‌یافته نباشد ضابطه کمتر از یک میلیون ریال را برای معافیت از تعقیب موضوع این ماده تعیین نموده است. با عنایت به اینکه شورای محترم نگهبان دو مرتبه نسبت به عمومیت جرم‌انگاری شرط‌بندی به نحوی که موارد جزئی و غیرقابل‌اعتنا از نظر عرف را نیز مشمول تعریف شرط‌بندی دانسته است ارائه ضابطه مزبور در مصوبه کمیسیون اجتناب‌ناپذیر است و از این طریق می‌تواند ایراد شورا را مرتفع نمود.

البته ذکر این نکته لازم است که عبارت «موردی و غیرسازمان‌یافته» در مصوبه کمیسیون از این جهت که مشخص نیست مقنن این دو واژه را مترادف دانسته و قید غیرسازمان‌یافته توضیح قید موردی می‌باشد یا نه با عنایت به تعریف گروه سازمان‌یافته در ماده (۱۳۰) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ موضوع سازمان‌یافتگی اساساً با موردی یا غیرموردی بودن متفاوت است دارای ابهام جدی است. از این رو عبارت از نظر ویرایشی نیاز به اصلاح دارد و پیشنهاد می‌شود به این نحو مورد اصلاح واقع شود: مواردی که شرط‌بندی غیرسازمان‌یافته باشد و ارزش ریالی آنچه پرداخته شده است کمتر از یک میلیون ریال باشد، از شمول حکم این ماده خارج است.

جمع‌بندی

مصوبه مجلس شورای اسلامی درخصوص «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی» که به اصلاح قوانین کیفری مربوط به قمار، شرط‌بندی و بخت‌آزمایی می‌پردازد در مرحله دوم ایرادات شورای نگهبان واجد دو ایراد و ابهام دانسته شده است. ایرادات شورای محترم نگهبان، یک مربوط به خلاف شرع بودن تعریف قمار و دیگری مربوط به ابهام در تعریف شرط‌بندی می‌باشد. کمیسیون قضایی حقوقی در راستای رفع این ایرادات این دو تعریف را مورد اصلاح و بازبینی قرار داده است که با عنایت به توضیحات مندرج در این گزارش می‌تواند رافع ایرادات شورا باشد. البته متن پیشنهادی کمیسیون درخصوص تبصره «۲» ماده (۷۰۵) که چنانچه گفته شد دارای ایراد عبارتی و ویرایشی می‌باشد که منجر به ابهام در قانون خواهد شد. لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، متن زیر جایگزین عبارت پیشنهادی کمیسیون در این خصوص گردد:

مواردی که شرط‌بندی غیرسازمان‌یافته باشد و ارزش ریالی آنچه پرداخته شده است کمتر از یک میلیون ریال باشد، از شمول حکم این ماده خارج است.

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
تبصره «۱» ماده (۷۰۵)	✓			
تبصره «۲» ماده (۷۰۵)	✓			

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
تبصره «۱» ماده (۷۰۵)	تبصره «۱» ماده (۷۰۵) اصلاحی موضوع بند «۱» ماده واحده به شرح زیر اصلاح می شود: <u>قمار عبارت است از توافق صریح یا ضمنی با هدف برد و باخت که به موجب آن بازنده یا بازندگان یا شخص ثالثی ملتزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالثی می شوند.</u>	✓					
تبصره «۱» ماده (۷۰۵)	در تبصره «۲» ماده (۷۰۵) اصلاحی قانون، موضوع بند «۱» ماده واحده: عبارت «در مواردی که شرط بندی بین دو شخص انجام شده و سازمان یافته نباشد و طرفین سابقه ارتکاب این رفتار را نداشته باشند و منتج به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی یا هر امتیاز دیگری به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بین طرفین نشود، از تعقیب موضوع این ماده معاف است.» به عبارت « <u>در مواردی که شرط بندی بین دو شخص، موردی و غیرسازمان یافته باشد و به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی یا هر امتیاز دیگری به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بین طرفین با ارزش کمتر از یک میلیون ریال منجر شود، از تعقیب موضوع این ماده معاف است.</u> » اصلاح می شود.			✓		با عنایت به تعریف جرائم سازمان یافته در ماده (۱۳۰) پیشنهاد می شود متن اصلاحی کمیسیون در تبصره «۲» به این نحو مورد اصلاح واقع شود: <u>مواردی که شرط بندی غیرسازمان یافته باشد و ارزش ریالی آنچه در مصوبه کمیسیون از این جهت که مشخص نیست مقنن این دو واژه را مترادف دانسته و قید غیرسازمان یافته توضیح قید موردی می باشد یا نه و این دو از نظر مقنن دارای دو تعریف و قلمرو خاص می باشد دارای ابهام جدی است. از این رو عبارت از نظر ویرایشی نیاز به اصلاح دارد.</u>	پیشنهاد می شود متن اصلاحی کمیسیون در تبصره «۲» به این نحو مورد اصلاح واقع شود: <u>مواردی که شرط بندی غیرسازمان یافته باشد و ارزش ریالی آنچه در مصوبه کمیسیون از این جهت که مشخص نیست مقنن این دو واژه را مترادف دانسته و قید غیرسازمان یافته توضیح قید موردی می باشد یا نه و این دو از نظر مقنن دارای دو تعریف و قلمرو خاص می باشد دارای ابهام جدی است. از این رو عبارت از نظر ویرایشی نیاز به اصلاح دارد.</u>